

Mi a polgári jogi igény?

- Ha Ön bűncselekmény áldozatává válik, egyúttal súlyos erkölcsi és vagyoni kár is érheti.
- Ilyen kár lehet például, ha Ön a bűncselekmény következtében súlyos vagy maradandó testi vagy lelki károsodást szenvedett, például csökkent a munkaképessége, mozgáskorlátozottá vált, egyéb fogyatéék érte.
- Erkölcsi kár az is, ha Ön ellen olyan bűncselekményt követtek el, amelynek során emberi méltósága, szexuális, testi vagy egészségügyi önrendelkezési jogát sértették meg.
- A családon belüli erőszak során az elkövető által okozott károk is ide tartoznak, legyen szó akár a sértett egészségében, vagyonában okozott kárról, akár az állandó rettegés miatti lelki károsodásról, akár a sértett emberi méltóságát sértő megaláztatásról. Ilyen, az emberi méltóságot súlyosan sértő, a családon belüli erőszak során gyakran elkövetett bűncselekmény például a sértett nő fogva tartása, a szexuális erőszak, a nő sorozatos durva szidalmazása, becsmérése a környezet előtt.
- A bűncselekmény elkövetője köteles a sértettnek vagy más személyeknek okozott károkat megtéríteni. A károsultak erre vonatkozó kárigénye a polgári jogi igény leggyakoribb formája.
- A büntetőbíróság által megállapított bűncselekmény polgári jogi következménye nemcsak kártérítés lehet, hanem irányulhat például az elkövető szülői felügyeleti jogának megszüntetésére is, ha a bíróság a vádlottat gyermeke sérelmére elkövetett szándékos bűncselekményt miatt ítéli el. Ez azonban nem tartozik a „polgári jogi igény” fogalma alá, s így túlmutat jelen brossúránk témáján.

Miért vonakodnak a bíróságok a sértetteknek kártérítést ítélni?

- Jelenlegi jogrendszerünkben – egyelőre, sajnos – a sértettnek okozott károk jóvátétele nem tartozik a büntetőeljárás alapvető céljai közé. A sértetteknek nyújtandó kártérítés nem jár automatikusan, hanem azt külön igényelni kell.
- A kártérítés azonban még akkor sem jár automatikusan, ha a büntetőbíróság megállapítja a bűncselekmény elkövetését. Törvényeink értelmében a károsult sértettnek a bíróság előtt külön is bizonyítania kell kárait, s azok összegét.
- A magyar ügyszsége és bíróságok általában nem eléggé érzékenyek a sértettek problémái iránt, s nem nyújtanak jogi támogatást a sértettek részére, nem világosítják fel kellőképp a sértetteket a kártérítés igénylésének lehetőségéről.
- A bírói gyakorlat továbbá a kártérítés fogalmát meglehetősen szűkösen értelmezi, s vonakodik a bűncselekmények-

kel okozott erkölcsi károk megítélésétől. Például az erkölcsi, lelki kárt gyakorta csak akkor ismerik el, ha a sértett pszichológusi számlákkal igazolja költségeit.

- Egyelőre nem ismeretesek olyan magyarországi jogesetek, melyben családon belüli erőszak vagy nők elleni szexuális erőszak férfi elkövetőit kötelezték volna kártérítés fizetésére.
- A Habeas Corpus Munkacsoport szerint égető a szükség a magyarországi bírói joggyakorlat fejlesztésére ezen a téren. Ennek feltétele, hogy a sértettek széles körben jelentkezzenek az elkövetőkkel szembeni követeléseikkel.
- A jogfejlődés iránya Európa-szerte az áldozatok jogainak fokozatos kibővítése, ezen belül a jóvátétel különböző formáinak támogatása felé mutat.
- Ezért a magyar törvényhozók és bíróságok sem zárkozhatnak el az idők végezetéig annak felismerésétől, hogy a személyek elleni bűncselekmények a sértetteknek legtöbbször súlyos erkölcsi, lelki kárt, traumát okoznak: ezeket akkor is jogos pénzbeni kártérítéssel kompenzálni, ha a kár nem vagy csak kis részben fejezhető ki pénzben. Az elégtételnek visszatartó, bűnmegelőző hatása is lenne.

Hogyan kötelezhető az elkövető kártérítésre?

- A bűncselekmények elkövetői ritkán hajlandóak önként elismerni és megfizetni az általuk okozott károkat, de ha ezt megteszik, megelőzhető a nemegyszer hosszas pereskedés. Ha az elkövető önszántából nem fizet, erre a büntetőeljárában vagy polgári perben kötelezhető. A kétfajta per feltételei némileg eltérnek.
- A büntetőeljárás megindítása után az áldozat a büntetőbíróságtól követelheti, hogy kötelezze a jogsértőt a sérelem helyreállítására, kártérítésre. Annak érdekében, hogy a kár minél gyorsabban megtérüljön, az áldozatnak (sértettnek) lehetősége van saját kártérítési követelését, azaz polgári jogi igényét a büntetőeljárában érvényesíteni.
- A polgári peres követelések alapja többnyire a Polgári Törvénykönyv (Ptk.), mely a személyek vagyoni és személyhez fűződő jogait védi. Ha e jogok – akár bűncselekmény folytán, akár más okból – sérelmet szenvednek, az áldozatok polgári perben követelhetik vagyoni és nem vagyoni, személyi káraik mérséklését, megtérítését.
- A büntetőeljárában eljáró bíróság dönthet úgy, hogy a kártérítési vagy más polgári jogi igény érvényesítését „külön törvényes eljárásra”, általában polgári peres útra utasítja. A bíróság akkor határozhat így, ha úgy látja, hogy a polgári jogi igény elbírálása a büntetőeljárás befejezését jelentékenyen késleltetné, például azért, mert vitás a kár összege. Ez ellen nem lehet fellebbezni.

- Azonban ha az ügyész fellebbezése nyomán a másodfokú bíróság az ítéletnek ezt a döntését is felülbírálja, akkor dönthet a polgári jogi igényről (kártérítésről vagy egyéb polgári jogi követelésről).
- Nem lehet olyan követelést érvényesíteni a büntetőeljárában, amelyről polgári bíróság már jogerősen döntött.

Kik érvényesíthetnek polgári jogi igényt?

1. a sértett és az egyéb károsult (a magánfél);
2. az ügyész – ha az igényt az ügyész érvényesítette, az elsőfokú döntés ellen a magánfél akkor is fellebbezhet;
3. az örökös – ha a sértett meghalt.

Ha sem a sértett (örököse), sem az ügyész nem érvényesített polgári jogi igényt a büntetőeljárában, az nem zárja ki, hogy a sértett polgári per útján érvényesítse kártérítési vagy egyéb, a bűncselekmény miatti polgári jogi követelését.

Miért érdemes a polgári jogi igényt a büntetőeljárában érvényesíteni?

Ha a sértett a kártérítési vagy egyéb polgári jogi igényét a büntetőeljárában érvényesíti, – a polgári peres eljárással szemben – lehetőség van arra, hogy:

- a) A sértett (magánfél) indítványára, az eljáró bíróság zár alá vételt alkalmazzon a terhelt vagyonára, ha tartani lehet az igény fedezetétől szolgáló vagyon eltüntetésétől. A zár alá vételt külön kell a bíróságnál indítványozni, azt a bíróság csak kérelemre rendelheti el, de már a nyomozás során is indítványozni lehet. Biztosítási intézkedést (lefoglalást) a zár alá vétel érdekében az ügyész és a nyomozó hatóság alkalmazhat, ez ideiglenes jelleggel történik.
- b) A sértett (magánfél) személyes adatait zártan kezeljék, ez tud némi biztonságot nyújtani az agresszív, bosszúálló bűnelkövetőkkel szemben, ha az elkövető nem ismeri a sértett lakcímét.
- c) Különösen indokolt esetben a sértett (magánfél) is személyi védelemben részesüljön, ez közvetlen hatósági védelmet jelent.
- d) A sértett rendszerint hamarabb jusson kártérítéshez. Ha ugyanis a sértett a büntetőeljárás lezárulása előtt polgári pert indít, a polgári bíróság az eljárást – általában – felfüggeszti a büntetőügy lezártaig.

A Habeas Corpus Munkacsoport az Alkotmánybíróságnál 2001-ben megtámadta, hogy a fenti a) és b) pont nem alkalmazható a polgári peres igényérvényesítés során. Döntés még nincs.

Mikor nem lehet a büntetőeljáráásban élni a polgári jogi igénnyel?

1. Kötbért, vagy tartás elmulasztása miatti büntetőügyben tartásdíjat érvényesíteni nem lehet.
2. Az ún. vádalku esetében az állam téríti meg azt a kárt, amely a polgári jog szerint az elkövetőt terheli. (A vádalku az, amikor a hatóság azért szünteti meg a nyomozást, mert a gyanúsítottal való további együttműködéshez jelentős bűnüldözési vagy nemzetbiztonsági érdek fűződik.)
3. Ha a bűncselekményt fedett nyomozó követte el, – bűnüldözési érdekből –, szolgálati feladatának teljesítése közben, a nyomozást vele szemben megszüntetik, s az állam téríti meg a kárt.

A vádalku és a fedett nyomozó esetében a kártérítésről polgári perben kell határozni.

Mit érdemes még tudni?

- A polgári jogi igény bejelentésekor a polgári perekre irányadó szabályok szerint kell illetéket fizetni; azzal a kedvezménnyel, hogy a vagyoni kár megtérítése iránti ügyekben a sértettet illetékfeljegyzési jog illeti meg, azaz nem előre, hanem csak kedvezőtlen döntés esetén kell leróni az illetéket.
- A büntetőeljárás során keletkezett iratokról a hatóság a magánfél (képviselője) kérelmére – az őt érintő körben – 8 napon belül köteles másolatot kiadni.
- Néhány további fontos rendelkezés:
  - A sértett (a magánfél), ill. az ügyész addig terjeszthet elő polgári jogi igényt, amíg az elsőfokú bíróság határozathozatal céljából tartandó tanácsülésre vissza nem vonul.
  - Ha a bíróság a kérelemnek helyt ad, a magánfél költségeit a vádlott viseli; elutasítás esetén költségeit a magánfél maga viseli.
  - Másodfokú eljárásban a kérelmet kiterjeszteni, a követelt összeget felemelni nem lehet.
  - Ha az elsőfokú döntés elleni fellebbezés alapos, a másodfokú bíróság az elsőfokú határozatot megváltoztatja, de az igényérvényesítést egyéb törvényes útra, polgári peres eljárásra is utasíthatja.
- Ha további kérdése van a büntetőeljárásban érvényesíthető kártérítési követelésről vagy egyéb polgári jogi igénnyel, alábbi címeinken jogsegélyszolgálatunkhoz fordulhat.

Az emberi jogokra, a nők és a szexuális kisebbségek helyzetére, a testtel való önrendelkezésre vonatkozó számos további ismeretet találhat honlapunkon: habeascorpus.hu

Egyenjogúság • jogsegély • önrendelkezés

Habeas Corpus Munkacsoport

Elsősorban a nők és a szexuális kisebbségek egyenjogúságának előmozdításával, a szexualitással kapcsolatos önrendelkezési jogok érvényesítésével, a nők és gyerekek elleni erőszak visszaszorításával foglalkozunk. Bíráljuk a jogi eljárások keretein belül megvalósuló jogsértéseket is, amelyek tovább csökkentik a nők, gyermekek és szexuális kisebbségi személyek eleve gyenge védelmét emberi jogaik megsértésével szemben. Ha tevékenységünket támogatni kívánja, egyebek közt átutalhatja személyi jövedelemadója 1%-át.

Tudja-e Ön...? ismeretterjesztő sorozatunk a testtel, a szexualitással kapcsolatos önrendelkezési jogokról, a nők, a bántalmazott gyerekek, a szexuális kisebbségek jogairól és azok érvényesítéséről szól. További példányokat kérhet munkatársainktól, vagy alábbi levélcímünkön rendelheti meg. Kiadványaink aktuális listáját és szövegüket megismerheti honlapunkon: habeascorpus.hu/tudja-e

Fő támogatóink voltak az utóbbi három évben:

a Nyílt Társadalom Intézet, a Ford Alapítvány és az adójuk 1%-át följánló polgárok.

habeascorpus.hu

Habeas Corpus Munkacsoport

közhasznú jogvédő szervezet

1364 Budapest Pf. 31.

adószám: 18082401-1-41

06 30 9965666, 06 1 3215028

a jogsegély hívható: kedden 17–19 óráig

jogsegely@habeascorpus.hu

második kiadás, 2005

© minden jog fenntartva

Tudja-e Ön...?

Miként érvényesítheti a sértett a bűncselekmény miatti polgári jogi igényét?

sértetti kártérítés jogérvényesítés

Tudja-e Ön...?

A HABEAS CORPUS MUNKACSOPORT ISMERETTERJESZTŐ KIADVÁNYA